

Súd: Najvyšší súd SR
Spisová značka: 9Sžso/109/2015
Identifikačné číslo spisu: 5014200428
Dátum vydania rozhodnutia: 26.07.2017
Meno a priezvisko: JUDr. Viera Nevedelová
Funkcia: sudca
ECLI: ECLI:SK:NSSR:2017:5014200428.3

ROZSUDOK

Najvyšší súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedníčky senátu JUDr. Viery Nevedelovej a členov senátu JUDr. Judity Kokolevskej a Mgr. Viliama Pohančenika v právnej veci žalobcu: G. E., nar. XX.XX.XXXX, bytom O. XX/X, XX-XXX X., D., proti žalovanej: Sociálna poisťovňa, ústredie, so sídlom 29.augusta č. 8 a 10, Bratislava, za účasti pribratého účastníka konania: REPRUF, s.r.o., IČO: 47 237 198, so sídlom Palárikova 76, Čadca, o preskúmanie zákonnosti rozhodnutia žalovanej č. 24342-3/2014-BA zo dňa 06. marca 2014, o odvolaní žalobcu a pribratého účastníka konania proti rozsudku Krajského súdu v Žiline č. k. 20Scud/25/2014-105 zo dňa 12. mája 2015 takto

rozhodol:

Najvyšší súd Slovenskej republiky rozsudok Krajského súdu v Žiline č. k. 20Scud/25/2014-105 zo dňa 12. mája 2015 m e n í tak, že rozhodnutie žalovanej č. 24342-3/2014-BA zo dňa 06. marca 2014 z r u š u j e a vec jej v r a c i a na ďalšie konanie.

Odvolanie pribratého účastníka konania o d m i e t a .

Žalobcovi náhradu trov konania n e p r i z n á v a .

Odôvodnenie

Napadnutým rozsudkom č. k. 20Scud/25/2014-105 zo dňa 12.05.2015 Krajský súd v Žiline zamietol žalobu o preskúmanie rozhodnutia Sociálnej poisťovne, ústredia č. 24342-3/2014-BA zo dňa 06.03.2014. Týmto rozhodnutím žalovaná zamietla odvolanie žalobcu) a potvrdila rozhodnutie Sociálnej poisťovne, pobočky Čadca č. 45933-1/2013-CA z 01.10.2013, ktorým pobočka žalovanej rozhodla, že žalobcovi nevzniklo povinné nemocenské poistenie, povinné dôchodkové poistenie a povinné poistenie v nezamestnanosti ako zamestnancovi REPRUF, s.r.o. od 01.02.2012 podľa slovenskej legislatívy.

V odôvodnení rozhodnutia krajský súd uviedol, že aplikovať nariadenie (ES) Európskeho parlamentu a Rady č. 883/2004 z 29.04.2004 a jeho čl. 11 (1) vo väzbe na čl. 13 ods. 3 ako aj nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 987/2009 zo dňa 16.09.2009 je možné iba v prípade, keď osoba vykonáva činnosť zamestnanca ako aj činnosť samostatne zárobkovo činnnej osoby (ďalej len „SZČO“) v dvoch

členských štátoch. V posudzovanej veci nebolo sporné, že žalobca vykonáva činnosť SZČO v Poľskej republike, no z vykonaného dokazovania v správnom konaní nebolo preukázané, že by reálne, fakticky vykonával činnosť zamestnanca u zamestnávateľa REPRUF, s.r.o., Palárikova 76, Čadca na území SR. Podľa názoru krajského súdu žalobca v danom prípade nepreukázal reálny výkon činnosti zamestnanca u označeného zamestnávateľa ani dokladmi v rámci správneho konania, resp. dokladmi pripojenými k žalobe. Štvrtročné správy o vykonaní prác opatrené vizitkami a pečiatkami firiem vyhodnotil ako nekonkrétne z hľadiska miesta vykonania prác a rozsahu prác. Záver prvostupňového správneho orgánu a žalovanej, že žalobcovi nevzniklo povinné nemocenské poistenie, povinné dôchodkové poistenie a povinné poistenie v nezamestnanosti podľa slovenskej legislatívy považoval za súladný so zákonom, nakoľko § 20 zákona č. 461/2003 Z. z. ako zákonnú podmienku vzniku povinného poistenia predpokladá existenciu statusu žalobcu ako zamestnanca v pracovnom pomere. Takýto záver nepovažoval za rozporný so skutočnosťou, že žalobcovi bol vydaný registračný list - prihláška fyzickej osoby do Sociálnej poisťovne, v ktorej bol označený identifikačnými údajmi a bol označený aj jeho zamestnávateľ. Podanie a registrácia prihlášky nie je dôkazom o skutočnom (reálnom) vzniku pracovného pomeru žalobcu u zamestnávateľa. Keďže podľa názoru krajského súdu bolo preukázané, že žalobca vykonáva samostatne zárobkovú činnosť v členskom štáte EÚ (v Poľskej republike) a nevykonáva činnosť zamestnanca u zamestnávateľa s miestom podnikania na území Slovenskej republiky, konštatoval, že podlieha výlučne právnym predpisom členského štátu, v ktorom vykonáva samostatne zárobkovú činnosť (čl. 11 (3) základného nariadenia) a neboli splnené podmienky pre aplikáciu čl. 13 (3) vo väzbe na čl. 11 (1) prvá veta základného nariadenia; nebol preukázaný reálny súbeh vykonávania činnosti žalobcu ako zamestnanca a SZČO v dvoch členských štátoch.

Rozsudok krajského súdu napadol žalobca včasným odvolaním, v ktorom uviedol, že vydanie rozhodnutia prostredníctvom Krajského súdu v Žiline na základe vnútroštátnych právnych predpisov namiesto nariadení Európskej únie je potrebné uznať za hrubé porušenie zákona Európskej únie (nesprávne použitie čl. 288 odsek 2 Zmluvy o fungovaní Európskej únie v súvislosti s čl. 4 ods. 3 Zmluvy o Európskej únii). Považoval za hrubé porušenie hmotného práva vyhodnotenie jeho práce ako práce, ktorá má marginálny charakter a to za obdobie, za ktoré sa na neho nemôžu vzťahovať predpisy o marginálnom charaktere činnosti. Pracovnú zmluvu uzatvoril predtým ako vstúpili do platnosti takéto predpisy a nepodal vyhlásenie, aby sa neho nevzťahovalo prechodné obdobie uvedené v čl. 87a základného nariadenia, vzťahuje sa neho 10 - ročné prechodné obdobie, počas ktorého sa neuplatňuje predpis čl. 14 ods. 5b vykonávacieho nariadenia. Rovnako nepovažoval za správne odvolávanie sa žalovanej na dôkazy o vykonávaní práce aj na zamestnancov zamestnaných až po období, za ktoré bola vykonaná kontrola. Hrubé porušenie čl. 45, 46, 48 Zmluvy o fungovaní Európskej únie (v skonsolidovanom znení) videl v tom, že bol vykonaný ľubovoľný, odtrhnutý od judikatúry a zaväzujúci výklad princípu slobodného pohybu zamestnancov a ponímania zamestnanca a pravidiel rovnosti, keď doklady a vysvetlenia podané žalobcom zreteľne poukazujú na to, že je zamestnancom podľa zákonov Európskej únie. Činnosť zamestnanca vykonáva v rozsahu viac ako 5 % času venovanému činnosti ako samostatne zárobkovo činná osoba, preto prekračuje ukazovateľ určený pre zanedbateľnú činnosť. Uviedol, že Zaklad Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Wrocławiu bol inštitúciou, ktorá mala výlučnú povinnosť určiť slovenskú legislatívu. Namiesto toho sa riadil predchádzajúcimi rozhodnutiami vydanými žalovanou (inštitúciou v mieste výkonu práce), čo bolo v rozpore s ustanoveniami čl. 16 ods. 2 a 3 vykonávacieho nariadenia. Neskoršie rozhodnutie Zakladu Ubezpieczeń Społecznych bolo postavené na nekritickej prijatí správnosti stanoviska slovenskej sociálnej poisťovne. Dodal, že pre neho ZUS nesprávne určila poľskú legislatívu v oblasti sociálneho poistenia, proti čomu sa odvolal na regionálnom súde a následne na odvolacom súde, a teda určenie legislatívy nie je konečné a rozhodnutie o určení poľskej legislatívy sa pre neho nikdy nestalo právoplatným ani účinným. Rozhodnutia žalovanej preto považoval za predčasné. Najvyšší súd Poľskej republiky skúma veci v dôsledku podania mimoriadneho opravného prostriedku, a to kasačnej sťažnosti.

Proti rozsudku krajského súdu podal včas odvolanie tiež pribratý účastník konania, v ktorom poukázal na porušenie čl. 13 ods. 3 nariadenia č. 883/2004, v ktorom sa nachádza kolízna norma poukazujúca na legislatívu príslušnú vo veci sociálneho zabezpečenia osoby bežne vykonávajúcej činnosť ako zamestnanec a činnosť ako samostatne zárobkovo činná osoba v rôznych členských krajinách. Proti

rozhodnutiu ZUS podal odvolanie na regionálny súd v Poľsku. Určenie legislatívy, ktorej podlieha žalobca nie je preto konečné a rozhodnutia žalovanej sú predčasné. Žalobca činnosť zamestnanca vykonáva v rozsahu viac ako 5 % času venovanému činnosti ako samostatne zárobkovo činná osoba, čo prekračuje ukazovateľ určený pre zanedbateľnú činnosť. Nesúhlasil s tvrdením krajského súdu, že žalobca neposkytol dokumenty potvrdzujúce výkon činnosti zamestnanca v priebehu správneho konania, pretože žalobca nebol účastníkom správneho konania, ktoré sa ukončilo protokolom o vykonanej kontrole. Uviedol, že reálne vykonáva podnikateľskú činnosť na území Slovenska a riadne hradí poplatky spojené s realizáciou tejto činnosti. Zamestnanie žalobcu na základe pracovnej zmluvy, jeho zaregistrovanie v systéme a pridelenie individuálneho čísla znamená, že žalobca je prijatý do systému sociálneho poistenia a tomuto podlieha a zamestnávateľovi vzniká povinnosť odvádzať za poistenca odvody.

Žalovaná sa vo svojom vyjadrení zo dňa 15.06.2015 k odvolaniam pridržiavala svojich predchádzajúcich vyjadrení. Uviedla, že z dôvodu že sociálne poistenie žalobcu nevzniklo, žalovaná ani nemohla použiť vnútroštátne predpisy, pretože na žalobcu sa vnútroštátna legislatíva nevzťahovala. Pri posudzovaní podmienok, či žalobca patrí pod slovenskú legislatívu, t.j. či činnosť zamestnanca aj riadne vykonáva, sa Sociálna poisťovňa riadila základným a vykonávacím nariadením. Práca žalobcu nebola vyhodnotená ako marginálna, právo určenia marginálnej činnosti prináleží len poľskej ZUS. Poukázala na to, že miesto podnikania zamestnávateľa Palárikova 76, Čadca nie je možné považovať za registrované sídlo zamestnávateľa na účely hlavy II základného nariadenia a nevykazuje znaky registrovaného sídla ani podľa Praktickej príručky o uplatniteľných právnych predpisoch. Uviedla, že dôkazné bremeno leží nielen na žalovanej, ale aj na žalobcovi a túto povinnosť si riadne nesplnil. Dodala, že dohoda o uplatniteľnej legislatíve medzi poľskou inštitúciou ZUS a Sociálnou poisťovňou nemusí mať podľa čl. 16 (4) vykonávacieho nariadenia písomnú formu. Rozsudok krajského súdu žiadala preto potvrdiť ako vecne správny a odvolanie príbratého účastníka konania odmietnuť ako podané neoprávnenou osobou.

Dňom 01.07.2016 nadobudol účinnosť zákon č. 162/2015 Z. z. Správny súdny poriadok (ďalej len „S. s. p.“). V zmysle § 492 ods. 2 S. s. p. odvolacie konania podľa piatej časti Občianskeho súdneho poriadku začaté pred dňom nadobudnutia účinnosti tohto zákona sa dokončia podľa doterajších predpisov.

Podľa § 244 ods. 1 O. s. p. v správnom súdnictve preskúmajú sudy na základe žalôb alebo opravných prostriedkov zákonnosť rozhodnutí a postupov orgánov verejnej správy.

Podľa § 246c ods. 1 O. s. p. pre riešenie otázok, ktoré nie sú priamo upravené v tejto časti, sa použijú primerane ustanovenia prvej, tretej a štvrtej časti tohto zákona. Opravný prostriedok je prípustný, len ak je to ustanovené v tejto časti.

Podľa § 250 ods. 1 O. s. p. účastníkmi konania sú žalobca a žalovaný. Súd aj bez návrhu uznesením priberie do konania účastníka správneho konania, ktorého práva a povinnosti by mohli byť zrušením správneho rozhodnutia dotknuté.

Podľa § 218 ods. 1 písm. b) O. s. p. odvolací súd odmietne odvolanie, ktoré bolo podané niekým, kto na odvolanie nie je oprávnený.

Pokiaľ ide o odvolanie podané príbratým účastníkom konania, Najvyšší súd v rámci skúmania podmienok konania riešil otázku, či odvolanie bolo podané oprávnenou osobou.

Spoločnosť REPRUF, s.r.o., so sídlom Palárikova 76, Čadca, bola do konania príbratá uznesením Krajského súdu v Žiline č. k. 20Scud/25/2014-82 zo dňa 25.11.2014 podľa § 250 ods. 1 O. s. p. Príbratý účastník podľa § 250 ods. 1 veta druhá O. s. p. nemá postavenie vedľajšieho účastníka konania podľa § 92 a nasl. O. s. p.

Ustanovenie § 250 ods. 1 O. s. p. je vo vzťahu k príbratému účastníkovi konania potrebné vykladať tak,

že ide predovšetkým o zabezpečenie práva takého účastníka byť informovaný o prípadnej zmene v jeho právach a povinnostiach, ktorá môže byť spôsobená prípadným zrušením žalobou napadnutého rozhodnutia správneho orgánu. Spoločnosť REPRUF, s.r.o. bola do konania pribratá z dôvodu, že by ako zamestnávateľ a ako účastník správneho konania mohla byť dotknutá prípadným zrušením napadnutého rozhodnutia žalovanej. Ide o konanie vo vzťahu k nej nesporné, v rámci konania pred súdom nebolo vo vzťahu k nej vykonávané dokazovanie a úkony pribratého účastníka konania po podaní žaloby nemali vplyv na výsledok súdneho konania.

Keďže odvolateľ REPRUF, s.r.o. bol v konaní podľa druhej hlavy piatej časti Občianskeho súdneho poriadku pribratým účastníkom konania, nie je osobou oprávnenou podať odvolanie. Na základe uvedeného odvolací súd podľa § 218 ods. 1 písm. b) v spojení s § 246c ods. 1 O. s. p. odvolanie podané proti rozsudku krajského súdu pribratým účastníkom konania odmietol. Z tohto dôvodu pribratému účastníkovi konania nevzniklo ani právo na náhradu trov konania. Zároveň odvolací súd dodáva, že predmetné ustanovenie § 250k druhej hlavy piatej časti O. s. p. s trovami pribratého účastníka konania ani neráta (upravuje len trovy žalobcu a žalovaného).

Pokiaľ ide o odvolanie žalobcu, Najvyšší súd Slovenskej republiky ako súd odvolací (§ 10 ods. 2 O. s. p.), preskúmal napadnuté rozhodnutie v súlade s § 214 ods. 2 O. s. p. bez nariadenia pojednávania, a dospel k záveru, že odvolanie žalobcu bolo podané dôvodne.

Podľa čl. 2 ods. 1 Nariadenia (ES) Európskeho parlamentu a Rady č. 883/2004 o koordinácii systémov sociálneho zabezpečenia (ďalej len „základné nariadenie“) toto nariadenie sa vzťahuje na štátnych príslušníkov členského štátu, osoby bez štátnej príslušnosti a utečencov, ktorí majú bydlisko v členskom štáte a podliehajú alebo podliehali právnym predpisom jedného alebo viacerých členských štátov, ako aj na ich rodinných príslušníkov a ich pozostalých.

Podľa čl. 11 ods. 1 základného nariadenia osoby, na ktoré sa toto nariadenie vzťahuje, podliehajú právnym predpisom len jedného členského štátu. Tieto právne predpisy sa určia v súlade s hlavou II.

Podľa čl. 13 ods. 3 základného nariadenia osoba, ktorá zvyčajne vykonáva činnosť ako zamestnaná osoba a činnosť ako samostatne zárobkovo činná osoba v odlišných členských štátoch, podlieha právnym predpisom členského štátu, v ktorom vykonáva činnosť ako zamestnanec, alebo ak vykonáva takúto činnosť v dvoch alebo viacerých členských štátoch, právnym predpisom určeným v súlade s odsekom 1.

Podľa čl. 1 ods. 3 písm. j) základného nariadenia „bydlisko“ znamená miesto, kde osoba zvyčajne býva.

Podľa čl. 16 ods. 1 Nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 987/2009, ktorým sa stanovuje postup vykonávania nariadenia (ES) č. 883/2004 o koordinácii systémov sociálneho zabezpečenia (ďalej len „vykonávacie nariadenie“) osoba, ktorá vykonáva činnosti v dvoch alebo vo viacerých členských štátoch, informuje o tejto skutočnosti inštitúciu určenú príslušným úradom členského štátu bydliska.

Podľa čl. 16 ods. 2 vykonávacieho nariadenia určená inštitúcia členského štátu bydliska bezodkladne určí uplatniteľné právne predpisy, ktoré sa na dotknutú osobu uplatňujú, so zreteľom na článok 13 základného nariadenia a článok 14 vykonávacieho nariadenia. Toto určenie sa považuje za predbežné. Inštitúcia informuje o predbežnom určení uplatniteľných právnych predpisov určené inštitúcie každého členského štátu, v ktorom sa činnosť vykonáva.

Podľa čl. 16 ods. 3 vykonávacieho nariadenia predbežné určenie uplatniteľných právnych predpisov, ako sa stanovuje v odseku 2, sa stáva definitívnym do dvoch mesiacov odo dňa, keď boli inštitúcie určené príslušnými orgánmi dotknutých členských štátov o ňom informované v súlade s odsekom 2, ak už uplatniteľné právne predpisy neboli definitívne určené na základe odseku 4 alebo najmenej jedna dotknutá inštitúcia neinformovala inštitúciu určenú príslušným úradom členského štátu bydliska do konca tejto dvojmesačnej lehoty o tom, že nemôže prijať toto určenie alebo že zaujala k tejto veci odlišné stanovisko.

Podľa čl. 16 ods. 4 vykonávacieho nariadenia, ak existuje neistota vo veci určenia uplatniteľných právnych predpisov, v dôsledku ktorej je potrebné, aby inštitúcie alebo úrady dvoch alebo viacerých členských štátov na požiadanie jednej alebo viacerých inštitúcií určených príslušnými úradmi dotknutých členských štátov alebo samotných týchto úradov navzájom rokovali, určia sa právne predpisy uplatniteľné na dotknutú osobu vzájomnou dohodou a so zreteľom na článok 13 základného nariadenia a príslušné ustanovenia článku 14 vykonávacieho nariadenia. Ak inštitúcie alebo príslušné dotknuté úrady nemajú vo veci rovnaké stanoviská, snažia sa dosiahnuť dohodu v súlade s uvedenými podmienkami a uplatní sa článok 6 vykonávacieho nariadenia.

Podľa čl. 16 ods. 5 vykonávacieho nariadenia príslušná inštitúcia členského štátu, ktorého právne predpisy boli predbežne alebo definitívne určené za uplatniteľné, to bezodkladne oznámi dotknutej osobe.

Podľa čl. 16 ods. 6 vykonávacieho nariadenia, ak dotknutá osoba neposkytne informácie podľa odseku 1, uplatnia sa ustanovenia tohto článku na podnet inštitúcie určenej príslušným úradom členského štátu bydliska, len čo je o situácii tejto osoby informovaná, napríklad aj prostredníctvom inej dotknutej inštitúcie.

Podľa bodu 1 rozhodnutia č. A1 z 12. júna 2009 Správnej komisie pre koordináciu systémov sociálneho zabezpečenia o zavedení postupu dialógu a zmierovacieho postupu týkajúceho sa platnosti dokumentov, určenia uplatniteľných právnych predpisov a poskytovania dávok podľa nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 883/2004 (ďalej len „rozhodnutie č. A1“) toto rozhodnutie stanovuje pravidlá na uplatňovanie postupu dialógu a zmierovacieho postupu, ktoré sa môžu použiť v týchto prípadoch:

- a) prípady, keď existujú pochybnosti o platnosti dokumentu alebo o správnosti podporných dokladov, ktoré uvádzajú situáciu osoby na účely uplatňovania nariadenia (ES) č. 883/2004 alebo nariadenia (ES) č. 987/2009, alebo
- b) prípady, keď existuje rozdiel v stanoviskách medzi členskými štátmi vo veci určenia uplatniteľných právnych predpisov.

Podľa bodu 5 rozhodnutia č. A1 inštitúcia alebo orgán, ktorý vyjadrí pochybnosti o platnosti dokumentu, ktorý vydala inštitúcia alebo orgán druhého členského štátu, alebo ktorý nesúhlasí s (dočasným) určením uplatniteľných právnych predpisov, sa týmto nazýva žiadajúcou inštitúciou. Inštitúcia druhého členského štátu sa týmto nazýva dožiadanou inštitúciou.

Podľa bodu 6 rozhodnutia č. A1, ak dôjde k jednej zo situácií uvedených v bode 1, žiadajúca inštitúcia sa obráti na dožiadanú inštitúciu, aby požiadala o potrebné objasnenie jej rozhodnutia a v prípade potreby zrušila príslušný dokument alebo ho vyhlásila za neplatný, alebo preskúmala alebo zrušila svoje rozhodnutie.

Podľa bodu 7 rozhodnutia A1 žiadajúca inštitúcia zdôvodní svoju žiadosť, pričom uvedie, že sa uplatňuje toto rozhodnutie, a poskytne príslušné podporné doklady, ktoré boli dôvodom žiadosti. Uvedie, kto bude jej kontaktnou osobou počas prvej fázy postupu dialógu.

Podľa bodu 9 rozhodnutia A1 dožiadaná inštitúcia čo najskôr informuje žiadajúcu inštitúciu o výsledku svojho prešetrovania, ale najneskôr do troch mesiacov od doručenia žiadosti.

Podľa bodu 10 rozhodnutia A1, ak sa pôvodné rozhodnutie potvrdí, zruší a/alebo ak sa dokument zruší alebo vyhlási za neplatný, dožiadaná inštitúcia o tom informuje žiadajúcu inštitúciu. O svojom rozhodnutí informuje aj dotknutú osobu a prípadne aj jej zamestnávateľa a oznámi im tiež, akými postupmi môžu toto rozhodnutie napadnúť v súlade s vnútroštátnymi právnymi predpismi.

Rozhodnutím č. 45933-1/2013-CA z 01.10.2013 Sociálna poisťovňa, pobočka Čadca rozhodla, že žalobcovi nevzniklo povinné nemocenské poistenie, povinné dôchodkové poistenie a povinné poistenie v

nezamestnanosti ako zamestnancovi REPRUF, s.r.o. od 01.02.2012 podľa slovenskej legislatívy s odôvodnením, že kontrolou vykonanou prvostupňovým správnym orgánom dňa 26.02.2013 nebol preukázaný reálny výkon činnosti žalobcu ako zamestnanca, a preto nemôže podliehať slovenským právnym predpisom ani podľa jedného z citovaných článkov základného nariadenia. Žalovaná Sociálna poisťovňa, ústredie toto rozhodnutie rozhodnutím č. 24342-3/2014-BA zo dňa 06.03.2014 potvrdila a odvolania voči nemu podané zamietla. Svoje rozhodnutie odôvodnila tým, že na základe kontroly sa nepodarilo preukázať reálny výkon činnosti zamestnancov zamestnávateľa na území Slovenskej republiky ani splnenie podmienok na určenie miesta podnikania. Dodala, že určovať uplatniteľnú legislatívu a zároveň kontrolovať splnenie podmienok na určenie uplatniteľnej legislatívy je v súlade s koordinačnými nariadeniami oprávnená len inštitúcia ustanovená na tento účel, t.j. Sociálna poisťovňa.

Na žalobcu sa ako na štátneho príslušníka členského štátu priamo vzťahuje Nariadenie (ES) Európskeho parlamentu a Rady č. 883/2004 o koordinácii systémov sociálneho zabezpečenia - „základné nariadenie“. V zmysle čl. 288 Zmluvy o fungovaní Európskej únie (pôvodný čl. 249 Zmluvy o Európskom spoločenstve) je nariadenie právnym aktom únie, majúcim všeobecnú platnosť, je záväzná vo svojej celistvosti a priamo uplatniteľná vo všetkých členských štátoch. Nariadenie je teda nástrojom unifikácie európskeho práva a rozhodnutím orgánu členského štátu, vrátane vnútroštátneho súdu a nie je možné vylúčiť jeho použitie pre konkrétny prípad.

Toto základné nariadenie v čl. 13 ustanovuje, legislatíva ktorej krajiny sa vzťahuje na osobu súbežne vykonávajúcu činnosť zamestnanca a činnosť SZČO v dvoch členských štátoch. Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 987/2009, ktorým sa stanovuje postup vykonávania nariadenia (ES) č. 883/2004 o koordinácii systémov sociálneho zabezpečenia - „vykonávacie nariadenie“ zas v čl. 16 upravuje procesný postup pri určení príslušnej legislatívy v zmysle rozhodujúcich ustanovení základného nariadenia. Práve tento článok prenecháva kompetenciu určiť príslušnú legislatívu organizácii v mieste bydliska osoby vykonávajúcej činnosti v dvoch alebo vo viacerých členských štátoch.

Odvolací súd sa nestotožnil s argumentáciou krajského súdu o nesplnení predpokladov pre aplikáciu základného nariadenia a vykonávacieho nariadenia z dôvodu nepreukázania reálneho súbehu činnosti žalobcu ako SZČO na území Poľskej republiky a činnosti ako zamestnanca na území SR. Otázka, či žalobca spĺňa predpoklady pre aplikáciu čl. 13 ods. 3 základného nariadenia, a teda či je osobou, ktorá zvyčajne vykonáva činnosť ako zamestnaná osoba a činnosť ako samostatne zárobkovo činná osoba v odlišných členských štátoch, je predmetom hmotnoprávneho posúdenia, na vykonanie ktorého je však príslušná inštitúcia určená vykonávacím nariadením, v tomto prípade určená inštitúcia Poľskej republiky. Inštitúcia, príslušná na vykonávanie sociálneho poistenia v inom členskom štáte než určuje nariadenie, na takéto posúdenie príslušná nie je. Akýkoľvek iný postup by totiž viedol k popretiu cieľa nariadení, ktorým je, okrem iného, aby osoby, ktoré sa pohybujú v rámci spoločenstva podliehali systému sociálneho zabezpečenia iba jediného členského štátu, aby sa tak predišlo prekryvaniu uplatniteľných ustanovení vnútroštátnych právnych predpisov a komplikáciám, ktoré by z toho mohli vzniknúť (bod 15 preambuly základného nariadenia). Pokiaľ by o skutočnosti, či konkrétna osoba spĺňa podmienky uplatnenia čl. 13 ods. 3 základného nariadenia rozhodovali inštitúcie sociálneho poistenia, resp. súdy jednotlivých štátov samostatne, mohlo by dôjsť k situácii, že rozhodnú rôzne, následkom čoho by osoba podliehala systému sociálneho zabezpečenia viacerých štátov alebo nepodliehala systému sociálneho zabezpečenia žiadneho zo štátov. Práve na vylúčenie vzniku takýchto situácií európsky normotvorca prijal základné a vykonávacie nariadenie, pričom vykonávacie nariadenie v čl. 16 prípadne v spojení s rozhodnutím č. A1 stanovuje postup určovania uplatniteľnej legislatívy.

Z ustanovenia čl. 16 ods. 2 vykonávacieho nariadenia vyplýva, že uplatniteľné právne predpisy určí inštitúcia členského štátu bydliska osoby (pri porovnaní jazykových znení nariadenia: institution of the place of residence, instituce místa bydliště, der Träger des Wohnorts) a to v súlade s čl. 13 základného nariadenia. Určenie uplatniteľných právnych predpisov inštitúciou podľa miesta bydliska nie je jediným spôsobom určenia uplatniteľnej legislatívy. V zmysle čl. 16 ods. 4 vykonávacieho nariadenia je za okolností tam ustanovených možné určiť uplatniteľné právne predpisy tiež vzájomnou dohodou dotknutých inštitúcií.

V prejednávanej veci nebolo sporné, že žalobca má bydlisko v Poľskej republike, a teda na určenie uplatniteľnej legislatívy je pre žalobcu príslušná poľská inštitúcia.

Nebolo preto v kompetencii žalovanej Sociálnej poisťovne posudzovať, či žalobca vykonáva alebo nevykonáva činnosť ako zamestnanec a súčasne ako SZČO v dvoch členských štátoch. Ak žalobca tvrdil, že vykonáva činnosť samostatne zárobkovo činnnej osoby na území Poľskej republiky a súčasne je zamestnaný na území Slovenskej republiky, bolo úlohou žalobcu tieto skutočnosti oznámiť v zmysle čl. 16 ods. 1 vykonávacieho nariadenia inštitúcii v štáte bydliska. Štátom bydliska určená inštitúcia mala v zmysle čl. 16 ods. 2 vykonávacieho nariadenia so zreteľom na článok 13 základného nariadenia a článok 14 vykonávacieho nariadenia bezodkladne určiť, ktoré právne predpisy sa na žalobcu uplatňujú.

Sociálna poisťovňa môže v rámci spolupráce inštitúcii členského štátu bydliska poskytnúť informácie pre správne určenie uplatniteľnej legislatívy, nevynímajúc informácie o odôvodnených pochybnostiach o reálnom výkone jednej z tvrdených činností. V konkrétnom prípade jej však nebola v zmysle vykonávacieho nariadenia zverená právomoc určiť uplatniteľnú legislatívu, nakoľko nebola inštitúciou určenou štátom bydliska žalobcu.

Právomoc je procesnou podmienkou konania, ktorú je potrebné skúmať počas celého konania a ktorej nedostatok nie je možné odstrániť. Keď teda žalovanej nebola nariadením Európskej únie daná právomoc na rozhodovanie o určení uplatniteľnej legislatívy, nemožno vôbec uvažovať o konkrétnej vecne príslušnej organizačnej zložke v zmysle § 178 a § 195 zákona o sociálnom poistení v rámci štruktúry žalovanej.

V tejto súvislosti odvolací súd poukazuje aj na list poľskej inštitúcie sociálneho poistenia zo dňa 10.10.2013 adresovaný žalovanej, ktorý je súčasťou administratívneho spisu v tejto veci, v ktorom poľská inštitúcia Zaklad Ubezpieczen Spolecznych („ZUS“) uviedla, že nie je pre ňu pochopiteľná informácia, že ústredie Sociálnej poisťovne potvrdí rozhodnutia pobočiek Sociálnych poisťovní. Uviedla, že počas rokovaní vo Váršave bolo dohodnuté, že ústredie Sociálnej poisťovne preruší svoje konania a najskôr Zaklad Ubezpieczen Spolecznych určí, že na takého osoby sa vzťahuje poľské zákonodarstvo.

Na rozhodnutie tejto inštitúcie mala žalovaná počkať a v prípade, že s ním nesúhlasila postupovať podľa čl. 16 ods. 3 vykonávacieho nariadenia v spojení s rozhodnutím č. A1 vrátane poskytnutia potrebných podporných dokladov, medzi ktoré patria tiež výstupy z kontrol vykonaných u zamestnávateľa. Sama však nebola oprávnená rozhodovať o splnení podmienok čl. 13 ods. 3 základného nariadenia.

Pokiaľ žalovaná vo vyjadrení k odvolaniu žalobcu poukazuje na čl. 16 ods. 4 vykonávacieho nariadenia a na skutočnosť, že dohoda medzi ZUS a Sociálnou poisťovňou nemusí mať podľa vykonávacieho nariadenia písomnú formu, odvolací súd považuje za potrebné zdôrazniť, že v každom prípade musí byť existencia takejto dohody (aj keď nariadenie explicitne nevyžaduje písomnú formu) žalovanou preukázaná a zároveň musí spĺňať podmienky preskúmateľnosti, keďže určenie uplatniteľnej legislatívy nesmie byť arbitrárne a prispôbenie faktov alebo udalostí, ku ktorým dochádza v jednom členskom štáte nemôže v žiadnom prípade viesť k tomu, aby sa iný členský štát stal príslušným alebo jeho právne predpisy uplatniteľnými (bod č. 11 preambuly vykonávacieho nariadenia). Tieto podmienky však v prejednávanej veci žalovanou splnené neboli a z administratívneho spisu žalovanej nevyplýva existencia dohody podľa čl. 16 ods. 4 vykonávacieho nariadenia. Zároveň odvolací súd poukazuje na povinnosť žalovanej v odôvodnení rozhodnutia podľa § 209 ods. 4 zákona č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení uviesť, ktoré skutočnosti boli podkladom na rozhodnutie, akými úvahami bola vedená pri hodnotení dôkazov a pri použití právnych predpisov, na ktorých základe rozhodovala. Žalovaná ani pobočka Sociálnej poisťovne, ktorá rozhodovala v prvom stupni však v odôvodnení rozhodnutia neuviedla, že by dohoda medzi ňou a poľskou inštitúciou ZUS bola podkladom na vydanie rozhodnutia.

Ak bola uplatniteľná legislatíva určená príslušnou poľskou inštitúciou, je potrebné vyčkať na právoplatné skončenie prípadného súdneho sporu v Poľskej republike. Konečné, na súde už nenapadnuteľné

rozhodnutie ZUS alebo vzájomná dohoda vylučujú možnosť, aby o uplatniteľnej legislatíve rozhodovala aj žalovaná. Odvolací súd súčasne zdôrazňuje, že zo spisu žalovanej nevyplýva existencia konečného rozhodnutia o uplatniteľnej legislatíve.

Pokiaľ krajský súd vo svojom rozhodnutí uviedol, že zákon o sociálnom poistení vylučuje použitie Správneho poriadku, tento záver v danom prípade nie je relevantný. Ak totiž žalovaná nemá právomoc v danej veci rozhodovať, potom môže rozhodnutie pobočky iba zrušiť ako rozhodnutie vydané orgánom bez kompetencie v konkrétnej veci.

Vzhľadom na uvedené odvolací súd dospel k záveru, že rozhodnutie správneho orgánu vychádzalo z nesprávneho právneho posúdenia veci, ktorým bolo hmotnoprávne posudzovanie splnenia kritérií čl. 13 ods. 3 základného nariadenia, v konaní správneho orgánu bola zistená taká vada, ktorá mohla mať vplyv na zákonnosť napadnutého rozhodnutia, a zároveň rozhodnutie je nepreskúmateľné pre neúplnosť spisov správneho orgánu, keď žalovaná sa odvolávala na také skutočnosti, ktoré neboli súčasťou administratívneho spisu, čo je dôvod na zrušenie správneho rozhodnutia ex offio bez ohľadu na žalobné námietky, keďže z neúplného administratívneho spisu nikdy nebude možné zistiť zákonnosť preskúmaného rozhodnutia. Preto rozsudok krajského súdu podľa § 250ja ods. 3 veta prvá O. s. p. zmenil a podľa §250j ods. 2 písm. a) a e) v spojení s § 250j ods. 3 veta prvá O. s. p. rozhodnutie žalovanej zrušil a vec jej vrátil na ďalšie konanie.

V ďalšom konaní bude žalovaná postupovať v naznačenom smere tak, aby odstránila vyššie uvedené pochybenia, pričom je viazaná právnym názorom odvolacieho súdu.

Odvolací súd úspešnému žalobcovi náhradu trov konania nepriznal, keďže žiadne trovy neuplatnil.

Toto rozhodnutie bolo prijaté pomerom hlasov 3 : 0.

Poučenie:

Proti tomuto rozsudku opravný prostriedok nie je prípustný.